

سرشناسه:	فتحعلی خانی، محمد، ۱۳۴۱
عنوان و نام پدیدآور:	آموزه‌های بنیادین علم اخلاق / ۱ محمد فتحعلی خانی
مشخصات نشر:	قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۲
مرجع تولید:	پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ
مشخصات ظاهری:	ج ۱
فروست:	مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۹
شابک:	(ج ۱) ۸-۸۰۴-۱۹۵-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	چاپ سوم: ۱۳۹۲
یادداشت:	چاپ چهارم: ۱۳۹۹
یادداشت:	چاپ قبلی: شهریار، ۱۳۷۹
یادداشت:	کتابنامه
موضوع:	اخلاق اسلامی
موضوع:	اخلاق اسلامی - پرسش‌ها و پاسخ‌ها
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی ﷺ العالمية، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
رده‌بندی کنگره:	BP ۲۴۷/۸/ف ۲۵۸ ۱۳۹۲
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷ / ۶۱
شماره کتابشناسی ملی:	۳۴۱۹۲۱۴

BA۰۰۰۳.j۱

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

آموزه‌های بنیادین علم اخلاق (۱)

مؤلف: محمد فتحعلی خانی

چاپ چهارم: ۱۳۹۲ ش / ۱۴۳۵ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ ● قیمت: ۵۲۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸:

تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

◀ ایران، قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۰۶

✉ miup@pub.miu.ac.ir 🌐 http://buy-pub.miu.ac.ir 📧 pub_almustafa

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

- مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: سید محمدرضا جعفری

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، cd، فایل الکترونیکی pdf، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

آموزه‌های بنیادین علم اخلاق (۱)

محمد فتحعلی خانی

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

سخن ناشر

تحولات اجتماعی و مقتضیات نوپدید دانش‌ها و پدید آمدن دانش‌های نو، نیازهایی را به وجود آورده که پاسخ‌گویی به آن ایجاد رشته‌های تحصیلی جدید و تربیت چهره‌های متخصص را ضروری می‌نماید. از این رو کتاب‌های آموزشی نیز باید با توجه به این دگرگونی‌ها تألیف شود.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه‌چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

از طرفی بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی را در پی دارد.

در این بستر، حوزه‌های علوم دینی به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، سالیانی است که در اندیشه اصلاح ساختار آموزشی و بازنگری متون درسی‌اند.

«**جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية**» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

«**مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ**» با قدردانی و سپاس از فاضل ارجمند جناب آقای محمد فتحعلی خانی مؤلف کتاب آموزه‌های بنیادین علم اخلاق (جلد اول)؛ و تمام عزیزانی که در تولید این اثر همیاری و همفکری داشته‌اند، آن را به جویندگان فرهنگ و اندیشه ناب اسلامی تقدیم می‌کند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ ﷺ

مقدمه پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

حقیقت‌مداری اصیل‌ترین و زیباترین راز هستی و حقیقت‌طلبی ماندگارترین و برترین گرایش آدمی است.

داستان پر رمز و راز حقیقت‌جویی بشر، سرشار از هنرنمایی مؤمنان، مجاهدان و عالمانی است که با تمسک و پای‌بندی به حقیقت بی‌متها، در مصاف بین حق و باطل، سربلندی و شرافت ذاتی حق را نمایان ساخته‌اند و در این میان، چه درخشندگی چشم‌نوازی در اسلام عزیز است که علم را به ذات خود، شرافتمند و فخیم دانسته و از باب تا محراب، کائنات را سراسر علم و عالم و معلوم می‌نمایاند و در مکتب آن، جز اولوالعلم و راسخان در مسیر طلب دانش، کسی را توان دست‌یابی به گنجینه‌های حکمت نیست.

علم برخاسته از وجدان پاک و عقل سلیم، در پرتو انوار آسمانی وحی، هم به فرد کمال انسانی، عظمت روحی و رشد معنوی می‌بخشد و فکر، اندیشه و خیال او را به پرواز درمی‌آورد، و هم جامعه را سمت و سوی سعادت‌مندان به‌خشیده و آن را به جامعه‌ای متمدن و پیشرو متحول می‌کند. بی‌توجهی یا کوتاه‌فکری است اگر فرد و جامعه‌ای به دنبال عزت، استقلال، هویت، امنیت، سعادت و سربلندی

مادی و معنوی باشد، اما آن را در صراطی غیر از حقیقت‌طلبی، علم‌اندوزی و حکمت‌مداری الهی طلب نمایند.

انقلاب سراسر نور اسلامی ایران که داعیه جهانی‌سازی کلمه الله و برپایی تمدن جهانی اسلام را داشته و فروپاشی و افول تمدن‌های پوشالی غرب و شرق را به نظاره نشسته است، با اندیشه فقاهتی در اداره حکومت و نظریه مرفعی «ولایت فقیه»، طرازی از مسئولیت‌ها و مأموریت‌های حوزه‌های علمیه و روحانیت را عرضه نمود که امید و نشاط را نه تنها در شیعیان و مسلمانان، بلکه در دل تمامی آزادی‌خواهان و حق‌طلبان سراسر جهان زنده ساخت.

در این راستا، رهبر فرزانه انقلاب (مدظله) با عزمی مصمم و با تمامی توان، همچون پیر و مراد خود خمینی کبیر علیه السلام، در صحنه حاضر شده و با تأکید بر اهمیت و فوریت این حرکت فراگیر و بی‌وقفه، همه توانمندی‌ها و اراده‌ها را جهت تحقق جنبش نرم‌افزاری و نهضت تولید علم و تحول در علوم انسانی و نیز یافتن راه‌های میان‌بر و دانش‌افزا راهبری و رصد می‌کنند.

جامعه المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم العالمیه، نمادی درخشان از این رسالت جهانی و همت بین‌المللی انقلاب اسلامی است که بار مسئولیت تربیت مجتهدان، عالمان، محققان، متخصصان، مدرسان، مبلغان، مترجمان، مربیان و مدیران پارسا، متعهد و زمان‌شناس را بر دوش داشته و با تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی و قرآنی و گسترش مبانی و معارف اسلامی، به نشر و ترویج اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله و سلم و معارف بلند و تابناک مکتب اهل بیت علیهم السلام جامه تحقق می‌پوشاند.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم نیز که مهم‌ترین و گسترده‌ترین مجموعه پژوهشی المصطفی صلی الله علیه و آله و سلم است، بومی‌سازی و بازتولید اندیشه دینی معاصر، متناسب با نیازها و اقتضائات عرصه بین‌الملل، تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی، گشودن

افق‌های جدید فکری و معرفتی در دنیای معاصر، پاسخ‌گویی به مسائل و شبهات فکری و معرفتی مخاطبان و تأمین و تدوین متون و منابع درسی و کمک‌درسی، به‌ویژه با رویکرد اسلامی‌سازی علوم و پشتیبانی علمی از فعالیت‌های سازمانی المصطفی ﷺ را از جمله مأموریت‌ها و تکالیف خود می‌داند.

اثر علمی پیش رو نیز که به همت مؤلف محترم جناب آقای محمد فتحعلی خانی، تهیه و تدوین شده است، در چارچوب همین اهداف و برنامه‌های پژوهشگاه و مبتنی بر نیازسنجی‌های صورت گرفته، تدوین و برای استفاده خوانندگان محترم تقدیم شده است.

در پایان لازم است ضمن ارج نهادن به تلاش‌های خالصانه مؤلف محترم، از کلیه دست‌اندرکاران محترم آماده‌سازی و انتشار این اثر ارزشمند، به‌ویژه همکاران محترم مرکز بین‌المللی نشر و ترجمه المصطفی ﷺ و همه عزیزانی که به نحوی در تدوین و انتشار آن نقش داشته‌اند، قدردانی و تشکر نمایم و از خداوند متعال برای ایشان و همه خادمان عرصه تبلیغ و نشر مفاهیم و معارف دینی، آرزوی بهروزی، موفقیت و سعادت نمایم.

فهرست

پیشگفتار.....	۱۷
بخش اول: مقدمه علم اخلاق	
۱. اخلاق در لغت و اصطلاح.....	۲۱
ملکه.....	۲۱
فضیلت و رذیلت.....	۲۲
تعریف علم اخلاق.....	۲۳
ارزش‌گذاری افعال.....	۲۳
ارزش‌گذاری ملکات.....	۲۴
قلمرو علم اخلاق.....	۲۵
اهمیت علم اخلاق.....	۲۷
هدف و فایده علم اخلاق.....	۳۰
نیاز به مربی.....	۳۲
۲. رابطه دین و اخلاق.....	۳۷
تفاوت اخلاق و تعلیم و تربیت.....	۴۱
تفاوت اخلاق و حقوق.....	۴۴
تفاوت اخلاق و فقه.....	۴۷
تفاوت اخلاق و آداب.....	۴۹

۱۲ آموزه‌های بنیادین علم اخلاق (۱)

- ۵۱..... تفاوت اخلاق و عرفان
- ۵۳..... تفاوت اخلاق و فلسفه اخلاق
۳. ۵۷..... روش‌شناسی علم اخلاق
۴. ۶۱..... مبادی و پیش‌فرض‌های علم اخلاق (۱)
- ۶۱..... اختیار
- ۶۳..... تغییرپذیری اخلاق انسان
۵. ۶۷..... مبادی و پیش‌فرض‌های علم اخلاق (۲)
- ۶۷..... فطری بودن کمال‌جویی و گرایش به خیر
- ۷۴..... محوریت انسان‌شناسی و مباحث نفس
۶. ۷۹..... کمال
- ۸۴..... لذت و سعادت
۷. ۸۹..... اخلاق اسلامی؛ ویژگی‌ها و امتیازات

بخش دوم: رابطه انسان با خدا

۸. ۹۷..... روابط انسان
- تأثیر اعمال بر معرفت..... ۹۹
- ۱۰۰..... ضرورت اخلاقی شناخت خدا
۹. ۱۰۵..... دو گونه معرفت اکتسابی
- ۱۰۵..... راه نخست
- ۱۰۸..... دومین راه معرفت خدا
- تأثیر معرفت بر اعمال اختیاری..... ۱۱۴
۱۰. ۱۲۱..... موانع معرفت خدا
- ۱۲۱..... پیروی از هوای نفس
- ۱۲۳..... محبت دنیا
- ۱۲۵..... سطحی‌نگری
- ۱۲۸..... عادات فکری و تقلید از پدران
- ۱۳۰..... رذایل نفسانی

فهرست ۱۳

۱۳۳	۱۱. مراتب معرفت
۱۳۶	انواع توحید
۱۳۷	توحید ذات
۱۳۷	توحید صفات
۱۳۷	توحید افعالی
۱۳۸	توحید در عبادت
۱۴۱	۱۲. ایمان
۱۴۳	رابطه علم و ایمان
۱۴۴	موانع ایمان
۱۴۶	آثار ایمان
۱۴۷	مراتب ایمان
۱۵۱	۱۳. محبت
۱۵۱	عوامل محبت
۱۵۳	مراتب محبت
۱۵۵	محبوب‌های انسان
۱۵۷	نشانه‌های محبت حقیقی
۱۵۸	محبت به خدا
۱۶۵	۱۴. عبادت
۱۶۷	اقسام عبادت
۱۶۸	توفیقی بودن عبادت
۱۷۱	حضور قلب
۱۷۳	راه تحصیل حضور قلب
۱۷۵	مراتب حضور قلب
۱۷۶	آثار عبادت
۱۸۳	۱۵. اخلاص
۱۸۵	اهمیت اخلاص
۱۸۶	راه کسب اخلاص

.....	آثار اخلاص	۱۸۸
.....	۱۶. توکل	۱۹۱
.....	آثار توکل	۱۹۴
.....	مراتب توکل	۱۹۶
.....	۱۷. ریا	۱۹۹
.....	مشأ ریاکاری	۲۰۱
.....	آثار ریا	۲۰۲
.....	درمان ریا	۲۰۴
.....	۱۸. خوف و رجا	۲۰۷
.....	خوف و رجا و ایمان خدا	۲۱۱
.....	اقسام خوف در رابطه انسان و خدا	۲۱۱
.....	۱. خوف از گناه	۲۱۱
.....	۲. خوف از غفلت و کوتاهی	۲۱۴
.....	۳. خوف از عاقبت بد	۲۱۵
.....	۴. خوف از جهان پس از مرگ	۲۱۸
.....	۵. خوف دوری از خدا	۲۲۲
.....	۱۹. خوف از خدا	۲۲۵
.....	آثار خوف از خدا	۲۲۶
.....	۱. پذیرفتن انذار و تذکر	۲۲۷
.....	۲. اقدام به عمل	۲۲۷
.....	۳. هدایت	۲۲۹
.....	۴. مغفرت	۲۳۰
.....	۵. آخرت نیکو	۲۳۱
.....	۶. رضایت خداوند	۲۳۲
.....	روش تحصیل خوف	۲۳۲
.....	ایمنی	۲۳۳
.....	۲۰. رجا یا امیدواری در رابطه با خداوند	۲۳۹

۲۴۵	۲۱. ناامیدی از رحمت خدا.....
۲۴۵	منشأ ناامیدی.....
۲۴۷	عوامل ناامیدی.....
۲۴۸	آثار ناامیدی.....
۲۴۸	درمان ناامیدی.....
۲۵۵	۲۲. صبر.....
۲۵۵	اقسام صبر.....
۲۶۱	رابطه صبر و ایمان.....
۲۶۹	۲۳. شکر.....
۲۷۱	عوامل زمینه‌ساز شکر.....
۲۷۳	اقسام شکر.....
۲۷۵	آثار شکر.....
۲۷۹	۲۴. رضا.....
۲۷۹	منشأ رضا.....
۲۸۱	آثار رضا.....
۲۸۳	آیا «رضا به قضای الهی» با تلاش و دعا در تنافی است؟.....
۲۸۷	۲۵. گناه.....
۲۸۸	آثار گناه.....
۲۸۸	۱. کیفر الهی.....
۲۹۱	۲. نابودی اعمال.....
۲۹۲	۳. عدم قبولی اعمال.....
۲۹۳	۴. محرومیت از عمل صالح.....
۲۹۳	۵. عدم استجابیت دعا.....
۲۹۴	۶. محرومیت از روزی و نعمت.....
۲۹۵	۷. نزول بلا.....
۲۹۷	۸. بیماری دل و انکار حقایق.....
۲۹۸	۹. محرومیت از آمرزش.....
۲۹۹	۱۰. ترس از مرگ.....

۲۹۹.....	علت گناه.....
۳۰۲.....	گناه صغیر و کبیر.....
۳۰۵.....	۲۶. توبه.....
۳۰۸.....	اقسام توبه.....
۳۱۲.....	شرایط توبه.....
۳۱۵.....	آثار توبه.....
۳۱۹.....	فهرست منابع.....